

Л.М. АБДАЛЛА

ХІЕКЪДЕШ
БАРГНИ

*Цитатаби касибти сари Дурхъаси
Белкѣлизирад: мягъна хъясибли шурда-
турти Тавратлизирад, Идбагунала
Жузлизирад, Забурлизирад ва Инжил-
лизирад.*

ISBN 978-91-977327-5-8

© Абдалла Л.М. Хлекъдеш баргни

БУХІНАБУЦ

<i>ПяхIмад ва Хиямид</i>	4
<i>Къурбанбируси Мукъара.....</i>	8
<i>Аллагъла Дев.....</i>	14
<i>Аллагъла Къурбан.....</i>	19
<i>Бунағъ.....</i>	27
<i>Ибрагъимла урши</i>	37
<i>Къудратла вегI цаси сай</i>	45
<i>Къудратла вегI ва адам.....</i>	56
<i>Чебат.....</i>	71

Пяхімад ва Хіамид

Пяхімад биштаси офиислизив узулри. Эгер ил сунела хіянчиличи разиагарли сайри викіалри, бархъли хіебириб. Амма отделла руководителличил валикес илис дебали къияннири. Илини, сунела хіекъти устадеш чедаахъес Пяхімадлис гъеч имканти лугули ахіенри. Отделли къиянсигъуна проект гъунчибушибхели, цархілти хіянчизартала сархибдешуни отделла бекіли сунечи хаскадирулри.

Пяхімад чуйнара хъулухъун хіянчи барсбарес. Амма гіямру къяркытири ва илзамана сегъуна-биалра лайикъси хіянчи баргес гъамадли ахіенри. Илала дурабадра, илини илаб кайсуси алапа цархіл мераначиб лугусиличиб гіяхіцад халалри. Арица суал мягіничебсири, сенкіун Пяхімадли хъунулра хіябал дурхіяра хіербирулри. Илини сунела дурхіначи паҳрубибулри, хаслира халал урши Хіясайчи – ил инженер ветаэс университетлизив учбулри.

Ва, хIера, цагъачам отделлизиб ца сектал бетаур, суненира аги ГяхIла шай-чид барсбиахъубси – ГяхIадла сагаси вархкъя дакIуухъун, ХIядид бикIуси. ГяхIадличив цакъадар жагъси, мурталра разиси ва ГяхIси гъавличилси иличил валикес гъамадлири. Ахирра хIянчиличив ГяхIадла гъалмагъ дакIуухъун! Илди бархли хIерибукулри ва хIянчилис гIергъи къаршибиркулри. ХIядидлара хъалибарг лебри: Аллагъли илис кIел уршира, кIел рурсира бедилри.

Чегъамли ГяхIадра ХIядидра гъамти гъалмагъуни бетаурли, цаличи ца шадиб башулри. Илди, кабиили, чайлара бужули, ихтилатбикIи. Илди сягъяту надли жур-журала суалтала чебкад гъайбикIес бирулри.

Гъаланачи илдала гъай хIянчиличила сарри, амма дуб-дубли илди Гямрула мягIичерти суалтачи бетухъун. Илди кIелра динничи лайикъси тяхIярли хIербикIули биалра, бирхнилизир илдала мягIичерти декIардешунира лерри:

Гъяхімад гъядатла бусурман сайри, илала чеरикІла гъалмагъ Хъядидли биалли, мурталра Таврат, Идбагунала Жуз, Забур, Инжил дучуулри ва Гиса МасихІла¹ шаликар сайри. Амма Гъяхімад мармарли тамашаирахъулри ца секлай: сецадла имціали валули виалра Хъядид, илщадла халаси хъурматличил илала динничира, илала Аллагъличилти гъямруличира хълерикІулри. Гъяхімадли иргъес вехіхъиб, илала гъалмагъла Аллагъличилти сай-вегІти бархбасуни лерничичила – иличи, сунес тянишли ахленси секлайчи, илала хъекъли иштаяхъдухъун. Аллагъличилти Хъядидла гъямру, марлира, МасихІличил дархда-сунти дургар, – пикрикІулри Гъяхімад.

¹ МасихІ - «вакибси» («хъерзидахъибси»). Жывхъелла Израилла пача калтухъели, викусири (Гъявадешли). Писала замунтазиб, МасихІ лявкъян или, халкъ хъертири. Идбагунала Жуз хъясибли, МасихІ (Хъекъси Пача ва Уцахъан) Дауд пачала наслулизивад виэс гъягІнисири, сунени биалли халкъ зулмуртазибад азадбатесра бархъси ва даймси Пачахъідеш кабизахъесра гъягІнисири.

Ил сайра МасихІличи вирхулри, амма цархІилван. ГҟяхІмад вирхулри Гисачила ва Марьамличила Къуръанизи делкҟунтачи. Илини МасихІла халаси хIурматбирулри. Илини балулри МасихІ Марьамличивад акIубси виъни, ва, Аллагъла пурбан хIясибли, дахъал мугIжизатуни дарили виъни, ва илини дакъилри Иличила Инжилизир делкҟунти. Амма ГҟяхІмадли иргъулри, сунени МасихІла гҟямруличила цаца-дехІти баянтищун далули виъни, ва илбагъандан, сунес Къуръанизир булан дахъал уми дедибси, Ил Аллагъла чевяxІси Расулличила дахъал дагъес ибси мурхъси хъул акIуб илизиб!

Ахирра, сунела сагаси багъес ибси иштяхІ чедибухъи, ГҟяхІмадли сунела гъалмагъ ХIядилизи МасихІличила хъарбаэс къасбариб. Ил къасли биалли, ГҟяхІцад тамашала ихтилатуни акIахъуб.

Къурбанси Мукъара

— Марьямла урши Гисачила набзи бура, — мар-марли тиладибариб Гъяхъмадли. — Иличила ункъли багъес дигулра.

Хъядид цакъадар пикриухъун ва гур иб:

— Масихъ дунъяличи сен вакъбсил аргъес дигули виадли, хъед къурбанна мягъна гъячихъбарес чевкъар.

— Къурба? Хы селичила викъулри? — хъарбаиб Гъяхъмадли.

Хъядидли иб:

— Къурба мягъна иргъули саби Къурбан-байрамла («Ид аль-адха») мисалли-чибли. Хуни балулри, ил балбуц дурабуркъес бехъихъибсири, Къудратла вегъ Аллагъли Ибрагъим идбаглизи сунела урши къурбанварамахъес бурибхъейчибад. Се бетари Ибрагъимла уршилис, эгер Аллагъли къурба мерличибси фида (багъа) кахъебизахъурси виалри?

— Ибрагъимла урши улхусири, — иб Гъяхъмадли.

— Хіера, илизіб саби күурба мягіна, — иб Хіядилли. — Чи-биалра цархілла мерличив убқули сай. Күдратла вегіли, уршила мерличиб күурбанбаражъес кигъа бархыиб. Ну Ибрагымла уршилагъуна ағилизивра — бебкіала арилиув.

— Иличибли се бурес дигулри хіед? — иб, цакъадар вачавяхъибси Гіядилли. Хіядилли жаваб чарбатур:

— Дурхъаси Табтарлизиб, Инжилли-зиб белкіли саби:

Бунагълис жазаъ — бебкіа саби, Күдратла вегіла шабагъат — нушала Пача, Гіса Масихіличил цати даимти гіямру. (1)

Дила бунагълис жазаъ — ил бебкіа саби. Ну бунагъкар сайра.

Цархілти адамтала гъалав ну бунагъагарсиван калзули ургус, сенкіун ну гъар бархіи улгулра, Аллагъла Калима бучуулра, Илис Гібадатбиурұлра. Амма Аллагъла гъалав ну бунагъкар сайра. Аллагъла гъалав хіекъиси цалра леву гъаті? — хъарбаиб Хіядилли.

— Агара! — иб ГъяхІмадли. — Хекъси ца Аллагъцун сай.

— Хебиалли, Илала гъалаб лебилра бунагъкарти саби, ахІену? — хъарбаиб Хъядидли.

— Пе, гъайгъай, — къабуликиб ГъяхІмад.

— Хера, илбагъандан сайра ну Ибрагъимла уршила агиличивси — бебкіала арилиувси. Чинаба гъатІи дила бунагъунас къурбан? Ну бунагъуназивад верцахъес, Аллагъли къурбан хъебархъибу гъатІи, — даймиуб хъариклес Хъядид.

ГъяхІмадли буреси балули ахІенри. Хъядид даймиуб:

— МасихІла замана хъерируси Закарија урши ЯхІъяни, бегІгъалав Ил чеибхъели, иб:

Хера иш Аллагъла Къурбанси Мукъара, Суненира дунъяла бунагъ архуси! (2)

МасихІ инсантала мукъара ахІенри. Ил Аллагъла Къурбанси Мукъара сайри. Ил Аллагъличивад вакІиб. Ил чедивад

вакыб. Марьям Аллагъла Рухли ряхъиб, ил дурхъялисраиб ва урши варкыиб. Хуни балули къайда, Илис Марьямла урши Гиса биклар. Аллагъла Калима ва Аллагъла Рухли. Ил умусири. Ил, Аллагъла Къурбанси Мукъара сайливан, зубрачивад вакыб. Аллагъла гъалар умути ва хъекъти гъямру деркили, Масихъли Сай Къурбанси Мукъара вильни кабизахъур. Илис «Чевяхъиси Къудратла вегъ чевверхни тиладибуулра (Астагъипибууллагъул гъязим)» виклес гъеч гъягънили ахленри, сенкун Сай умуси Аллагъла Къурбанси Мукъара сайри. Аллагъла Къурбанси Мукъара сайливан, дунъяла бунағъ Сунечи чекасес вакыни багъандан, Сай къурбанваресра гъягънисири. Хлера, баягъи ил бетаур, Илини Сунела гъямру Сай гъяхъуали бебкалис дедибхели. Амма Ил мицирли. Мицирли зурази чевяхъахъиб. Цагъачам Ил иш дунъяличи чарулхъан.

Цакъадар лехъахъили, Хъамид Гъяхъмадличи хъеризур ва иб:

– Ну Ибрагымла уршиличибсигъуна агилизивра – бебкѣала арилиув. Амма МасихІла, умуси Къурбанси Мукъарала, ГҟяхІдешличибли, дила бунагълис къурбан леб. Ил Мукъараличирли Аллагъли лерилра бунагъуни хасардатнира алжанализир даймти гҟямрура гъала-дирхъули сай. МасихІли Сунечил лебил инсаниятла бунагъуни духиб, илдала лугІилизир хѣлара, ГҟяхІмад.

ГҟяхІмад вахъхІи калун лехІкахъили ва пикриикіули. Камси заманала гҟергъи илини иб:

– Эгер лебил дунъяла бунагъ МасихІли Сунечи чекасили виалли, ну вебкес гҟятІнили ахІен... Илгъуна агилизир дила даймти гҟямру лер.

– ГҟяхІмад, – иб Хіядидли, – гъанкабикахъа хѣла акІубси бархІи сабливан ва МасихІ унзализи къутІикіуливан. Илала хѣд савгъат леб ва Ил хѣзи викілар: «ГҟяхІмад, Наб дигулра хѣд савгъат гес, илизир – бунагъуни хасардатни, даймти гҟямру ва ишбархІиличива-дал хѣл Аллагъличил вархмагикіни. Ам-

ма цацадехІти шуртІрира лер: хIуни бу-
нагъуни тавбадарес ва, хIу багъанданси
Дила къурбайчибли, хIечибад чебберхни
къабулбарес. Эгер хIуни къабулбарадли,
ил савгъат хIела саби, хIебарадли –
ахлең».

ГIяхIмад пикриикIулри сунени бакь-
ибсила чевкад.

– ХIу пикриикIули ургуд, ил мисал
ГIяжаибси саби, – или, иб ХIядидли. –
Амма гъархIели, Аллагъла сегъуна-
биялра къуллукъчини МасихIличибадли
Аллагъличи аркъуси гъуни гIячихъби-
рухIели, – ил мицIириубси мицIирси
Писа, Марьямла урши, нушала унзализи
къутIикIусигъуна саби. Сайра илкъяда
викIули сай Инжиллизив:

ХIера, Ну унзала гъалав тIашли ва
къутIикIули. Дила тIама бакъили, уза
абхъибсиличи, Ну айцIусра ва иличил
дугаукасра, ил сай – Набчил. (3)

ХIядид даймиуб:

– МасихIлис унза абхъили, вегIличил
къацI ва вархмагикIни дархдутIахъес, Ил
вегIла гIямрулизи живарни – ил баягъи,

гъарил адамлис Сунени гъалабирхъуси,
Аллагъла савгъат къабулбарни саби.

— Хуни балултив, Хъядид, — иб
Пъяхъмадли, — хуни гъанна Масихъличи-
ла дурибтани набчи халаси асар бариб.
Наб нуни дакъибтачила пикрикавхъес
дигахъира, амма цазаманализив, гурла
гъунибаънила замана гъатъира дахъал
дагъес хъуликъулра.

Аллагъла Калима

— Гъалав къаршиикибхъели хуни
Писачила, Маръямла уршиличила,
Пъяхъил пикриухъахъунра, — мяхъкамли
вехъихъиб Пъяхъмад. — Масихъличила ну-
шала ихтилат даймбарес гъалаб, наб ца-
чумал суаллис жавабти касес дигахъира.

— Гъайгъайра, — иб Хъядидли, Пъяхъмад
селичила гъайикъес дигулил гъалахили
пикрибирули.

Пъяхъмад мяхъкамли вехъихъиб:

— Хуни балулри, нуша бусурманти,
зубрала жузачи: Тавратличи (Мусала

Шужузличи), Забурличи (Даудла Далуй-тачи), Инжилличи (Писачила Гъяхъ-барличи) ва Дурхъати Къуръаничи дирхули дильни. Амма набзи бурибсири, ца Къуръан ахъенти, цархъилти жузи жугъутъунани ва христиантани гъарацъда-риби сари или, илхъелира илщадла къадар, хъятта илдази белкъунсиличи гъанна хъарахъес хъейрар, или. Хы суне-чи вирхуси Дурхъаси Табтар, гъарацъба-рибси саби ва илбагъандан хъекъдешла-ра къунбалара гъудурмай саби.

– Ил секъал марбирути далилти кес вируду? – хъарбаиб Хъядидли.

Гъяхъимад цакамси пикриухъун, амма сегъунтилра далилти агарти дацъ гъай ахъенти селра хъебакъили бъини аргъиб.

Хъядид даймиуб:

– Бура, мурт бетаурсив ил хъуни бу-руси гъарацъдеш ва секъяйда ил бе-таахъес имканбакъибсири?

– Хъейрус бурес, – урузиуб Гъяхъимад. – Илдигъунти мягъничерти суалтас наб чилилра гъачамалра жавабти гибити ахъенри.

Цакамси лехІкахъили г҃ергъи,
Хъядли хъарбаиб:

– Хуни вируду чили-биалра Къуръан
гъарацІикахъиб или гъанбикахъес?

– Астагъириуллагъ! – иб ГъяхІмадли. –
Илгъуна биэс хъебирар, бирхутани чи-
биалра илгъуна къасличил Къуръайчи
гачикахъес чилра валхІелтири.

– Сен гъаты хъед гъанбиркулив Тав-
ратличи, Идбагунала Жузличи, Забур-
личи ва Инжилличи нуша цараван хъер-
дикулра или ва, хъекъли бирхутани
Дурхъаси Табтар гъарацІбараҳъес чи-
биалра валта или? Ну вирхулра, ванзара
закра ақлахъубси Аллагъличи, Лерилра
далуси Къудратла вегІ Аллагъличи.
Илини адамтас Сунела Калима гиб, ил
Калима мяхІкамбарнира Илала арили-
зив саби.

– Хъядид ГъяхІмадличи хъеризур ва иб:

– Ху вирхултив гъар секіл Къуд-
ратла вегІла ариличирли детарниличи?

– Ге, – иб ГъяхІмадли. Хъядид даими-
уб:

— Хебиалли хы вирхулрив Аллагъли гъаланачи Сунела Калима дунъяличи бархъили, гур ил гъарацбараҳъес батниличи? Марли, ил батахъес Аллагъла ахъри ва ари хедаибу?

— Ге, гайгъайра, Аллагъла ахъри биур Сунела Калима батахъес, — къабуликиб Гъяхимад.

— Балулрив, Гъяхимад, — иб Хямидли, — Дурхъаси Табтар — ил гъяламатла жуз саби; ил лукъули калунси саби 1400 дусла бухнаб! Илизи кадурхути сари Таврат (Мусала Шужуз), Забур (Даудла Далуйти), Инжил (Гисачила Гъаххабар) ва дахъал цархилти, Къудратла вегла идбагунани делкунти жузи. Таврат, Идбагунала Жуз ва Забур Писа ақлең гъалар делкунти жузази кадурхути сари, Инжил биалли бехбирхъуси саби Масих дунъяличи вакъибти бурхначибад. Дурхъаси Табтар хъядхел деклардекларти мезаначил белкунсири.

— Сегъунти? — тамашадухъун Гъяхимадла.

— Жявжугъутұнала, арамейлантала ва грекунала, — жаваб чарбатур Хіядидли.

— Ил Калима бедлугули, Күдратла вегіли декілар-декіларти адамти пайдала-бариб: сұлтанти ва талхъунти, хенкъулаби ва бялихъчиби. Дурхъаси Табтар — ил Күдратла вегіла гъарли марси гәламат саби, сенкүн ил лукіуси гөркъаси заманаличи ва баҳыл адамта-чи хөрхеили, лебилра жуз — цаси аб-зурдеш саби. Ца секійчила саби ле-билра Дурхъаси Табтар. Ил жуз Ма-сихіличиля саби, Гляхімад.

— Марли, лерилра 1400 дус Аллагъ Масихіличиля гъайикұусирив? — тама-шииубли хъарбаиб Гляхімадли.

— Гляхімад, — пишахъиб Хіядид. — Күдратла вегі Масихіличиля гъайикұули сай лерилра замунтазив, хъятта ишбархіличи бикайчи.

— Ил биэс бирусив? — васвасухъун Гляхімад.

— Гъайгъайра, Күдратла вегіли вирхійруси селра агарагу, — жаваб бе-

дib Хиямидли. – Амма иличила гъайдикlexle гурла гъунибаъниличир.

– Гъяхына, ну сабурагарли хлерли вирус, – иб Гъяхымадли.

Къудратла вегIла Къурбан

– Тамашадулхъули сари, секъяйда лебилра Дурхъаси Табтар МасихIличила биэс бирузи?

– Гъанбиркуру, нуша МасихIличила нушала бунагъ Сунечи чекасибси Къудратла вегIла Къурбанси Мукъараличилаван гъайдикIули? – хъарбаиб Хиямидли.

– Гъайгъайра, секъяйда вирусира хъумартес, – иб Хиямидли.

– Маръямла урши Гиса akIes гъалабси лебилра тарихла ухIнав Къудратла вегIли къурбайчилла руркъусири.

– Хы селичилла викIулри? – хъарбаиб Гъяхымадли.

– Къабилла ва Гъабилла замунтазиб дунъяличиб чум адам хлербирулри? – хъарбаиб Хиямидли.

ГъяхІмад тамашаиуб ил суалличи, амма жаваб чарбатур:

– Авал: Адам, илала хүнүл Хіява, Къабил ва Гъабил.

– Авалцун, – иб Хіядидли. – Амма илдани балулри, Къудратла вегІлис чіянкіли къурбайчилициун гібадатбірес вирниличила. Секъяйда биубтири илдани ил багъес? – хъарбаиб Хіядидли ва сунени жавабра чарбатур:

– Илдани балулри, Аллагъ умуси ва дурхъаси виъниличила, адам биалли бунағъкар виъниличила ва сунела бунағъуназивад верцес адамлис къурбан хіяжатли биъниличила. НуxI идбагли Къудратла вегІлис гібадатбирусири къурбан белгъниличибли; Ибрагым идбаглира – къурбан белгъниличибли; Мұса идбагра, Даудра ва МасихІла лебилра асхіябтира ва идбагунира Аллагъалис булгутири, къурбан бибули. Хүни балултив, нура Къудратла вегІлис тяп илкъяйда улгули виъни?

– Юх, гъанна къалли xly масхурта угъулри, – иб ГъяхІмадли. – Хіукіун ба-

зарличи аркъули ахъенри, кигъа асес ва
гүр къурбан барес багъандан, – пи-
шахъиб ил разили.

– Нуни Къудратла вегълис гиба-
датбиулра Масихъличибли, Къудратла
вегъла Къурбанси Мукъараличибли, Су-
ненира, къурбан ветаурхели, дила бу-
нагъуни касибси, – жаваб чарбатур
Хъядидли. – Инжиллизиб белкъи саби:

«Къудратла вегъ цаси сай», цаси сай
Къудратла вегълара адамлара ургавси
ургакъянара – ил Адам Гиса Масихъ
сай. Илини Сунени Сай ведиб ле-
билра адамти берцахъес багъандан,
Ил – Къудратла вегъли сунела замана
ведибси – бикъри сай дунъялис. (1)

Цацун сай Къудратла вегъ левси ва
цацун сай Илала ва адамтала угавси ур-
гакъяна – Гиса Масихъ, Сунени Сай ле-
билра багъандан, хълу багъанданра,
Пяхъмад, къурбанварибси. Лебилра та-
рихла ухънав, ишбархъиличи бикайчи,
мицъирси Аллагъиличи адам вирхули сай
къурбан бирниличивли.

— Ну хүнни бурусиличи гөевветиэс вехирхьулра, амма набзи гъатира дурсли аргъахъес глягнибиркур, лебилра лебсиван чебаэс багъандан, — иб Гляхимадли, бара гъанна дақыбитала чевкад пикриикүли.

Хиямидли, пикриухъи, иб:

— Къудратла вегли лебил тарихла бухлнаб къурбанна мягличебдеш гъарг-бирусири, хаслира, Муса идбагличил Тавратлизиб. Бунагълизивад верцес багъандан къурбанна мягличебдешли-чила буруси Низамла белчуди-дин им-чали аргъесли саби Дурхъаси Табтарла Гергити дугъазиб:

Низамли талаббириули саби гъарилра секчал хиличибли умуби-рахъни, хи кахлертили, чебберхни агара. (2)

— Къурбайчила ил белчуди-дин Марьямла урши Гисачил секъяйда бархбасив? — хъарбаиб Гляхимадли.

— Хлера, секъяйдал, — иб Хиямидли. — Къурба мягличебдешчила белчуди-динничил къяйли, идбагунани Ма-

сихIличила гъалахили балахъусири. Ил-
дала ургар лерри, МасихI дунъяличи
вакIибхели, Илинни нуша бунагъунази-
рад дерцахъес багъандан, Сунени Сай
къурбан вирниличила гъалахили дурути
багъахънибира.

ХIямидли Дурхъаси Табтар касиб, ил
гъаргбариб ва ГIяхIмадлизи чебаахъиб.

— ХIера, хIуни хIербара, секъяды че-
бетаахъили белкIил МасихIли къурбан
дурабуркIиличила ГIисайя идбагли,
МасихI вакIес 700 дус гъалаб:

Илинни нушала хурдадеш Сунечи
чесиб ва нушала излуми духиб. Нуша
биалли, пикридикира: калкъули сай
Ил Къудратла вегIли Сунела бу-
нагъуни багъандан, бирхъули сай
Илис — илбагъандан Ил гIязабуркIули
сай. Амма Ил вяхъибси сай нушала
бунагъуни багъандан, увияшшибси
сай нушала зегъаагардешуни
багъандан; Илинни танbihI чекасиб,
нушази дунъя буцахъес багъандан, ва
Илала дяхъурбачирли нуша сагъдиа-
хъес багъандан. Нуша лерилра, ма-

зован чердалкIира, нушазивад гъарил сунела гъуйчил гъайиуб, амма Даимси Иличи лерилра нушала бунагъуни чекадихъиб. Ил гужлиуври ва гъязабуркIулри, амма Сунела дубша абхъхIебхъиб. Мукъараван, Ил велгъес арукибсири, ва лутIуси мазаван лехIкахъили, илини Сунела мухIли гъаргхIебариб. (3)

Гъалахили дуриbtани сунечи хIекъли асар бариси ГъяхIмадли, хIекъли тамашаиубли, хъарбаиб:

– Марли, ил Марьамла урши Писа akIec чумал даршдус гъалаб белкIунсирив?

– Гъайгъара, – иб ХIямидли. – Гъалахили бурни хIясибли, МасихI Дауд пачала жинслизивад виэс гъагIинисири. МасихI akIec 1000 дус гъалав хIерирули калунси Даудли, сунела наслулизивадси МасихI чеветирхъниличила хIекъли дурусли бурули сай. ХIуни балули къайда, чеветирхъни каршила бегIлара багъласи ва гъязаб халаси журе бирузисири. Камси заманала гъергъи, чебетяхъибтала ли-

губи биркілтазирад дурадулхъутири; илала дурабадра илди милигили гъязаббуркъутири. Забурлизиб белкіл саби:

Ну шинван чяхъухъунра; лерилра дила лигуби түтүкадиуб. Дила уркіи мурчыаличи шурбухъун ва михъирлизиб баңыб. Дила ахъри, бургъялаван беръуб, ва лезми къавличи чебасун. Хүни ну бебкіала хясализи кайхъира. Дила душманти хуриван ну-алав алавбакъиб; гъясикартала къурли ну алавуцира, дила някъби ва къяпми чеатъун. Нуни лерилра дила лигуби дейгес вирус, илди биалли, хөрбикъули, набчибад чебдукаркъар. Илдани дила палтар саби-ургар дуртъули саби, палтарла чебкад чалабуршули саби. (4)

Ил дурусси баян гили саби Даудли, илкъяйда каршнила журалала заманализиб гъачамлис хөбузахъули биалра. Ил тяхъяр пикрибарибисири хөекъли къанинван ва, Гиса Масихъла замана, римлантани пайдалабиусири.

— Хед бурес дигултив, илди лерилра гъалахили дурибти Марьямла урши Гисазир детерхур или? — суалухъун Гъяхимад.

— Ге, илди ахъенти, дахъал цархилти гъалахили дурибтира, Масихлизир детерхур, — жаваб чарбатур Хъядидли. — Масихли Суненира чуйнара бурибсири, Сай бунагъунас багъали Сунела жан дедес ваклибси виъниличила. Илини Сунени Сунечила буриб:

Адамван Вархъаисира² ваклибси ахъенри, Сунес къуллукъирахъес, Ил ваклибсири цархилтас къуллукъбарес ва бахъал берцахъес багъандан Сунела жан дедес. (5)

— Гъяхимад, гъанна хуни чебиулри, секъяйда къурбайчилла Къудратла вегъла белчуди лебилра Дурхъаси Табтарлизиб багъарбирулил ва секъяйда лерилра Гиса Масихлизир детурхулил?

— Хъядид, — иб Гъяхимадли, — нуни гъалаб гъачамалра иличилла хлебакъира. Ил тамашали саби. Гъар секъал пикри-

² Гисани Сунени сай чехъибси у.

кадарес наб замана хъяжатли саби. Гурхели нуша гъунидаибхели, дила гъатира дахъал суалти дирниличи вирхулра.

— Савгъатлис иш Дурхъаси Жуз касили дигахъира, — иб Хъамидли. — Инжилличивад учлес вехкайхы, илаб Масихла гъямруличила, Илала тамашала гъламатуначила ва белчуди-динничила бурули саби.

— Халаси баркалла, — иб Гъяхмадли. — Нуни чуйнара бакъибсири «Табтарла бегитачила», амма саби Дурхъаси Табтар нуни гъачамалра белчунси ахлен. Марьямла урши Гисачила, Илини дарибити гъламатуначила ва Илала белчуди-динничила имцали багъес хъяздулхъули сари.

Бунагъ

— Хъамид, — багъали вехихъиб Гъяхмад. — Нушала гъергъисигъуна гъунибаънилис гъергъи, ну Масихличи-ла, инсаниятла бунагъуни багъандан

Илини Сунела гъямру дедниличила ну вахъхи пикрииклира. Амма наб ца секъл аргъес дигулра, чинабад бетаурси бунагъ? Сен лебилра адамтала бунагъла черкадти масъулти лертив? Хуни вируду аргъахъес? – чумали хъарбаиб Гъяхимадли.

– Вирус или, гъанбиркули саби, – иб Хъядли. – Бунагъ сен даклубухъунсил багъес багъандан беглара бехбихъудличи чардукъес гъягънибиркур. Мусала Тавратлизиб нушани бучулра: Аллагъли дунъя ва гъялам аклахъубли гъергъи, адам алжанализи катур. Алжанализив адам хекъли умули сайри ва Къудратла вегличил тамай валкайкили хъеркайрулри. Хуни балули къайда, серил кабикиб ва алжанализирти илди гъямрула бетуц буун. Се бетаура гъатли, Гъяхимад?

– Шайтлан³ бакъиб ва лерилра дукъдуун, – иб Гъяхимадли.

– Тяп илкъайда! – вявбяхъиб Хъядли. – Гъях! ва вай далахъуси галгала цедеш деркахъес Аллагъли

³ Шайтлан – жинданала бекл, иблис.

адамлис къадагъабариб. Илини Адамлизи иб:

«— Анхълизибси чидил-дигара галгала цедеш беркес вируд, амма гъяхъI ва вай далахъуси галгала цедеш мабуcad, ил галгала цедеш беркун-хъели, хъу убкъуд». (1)

Амма чичла күцличил шайтъан бакъиб ва Адамра Хъявара гъирбариб, илди Къудратла вегъличи лехъIхъеб ва цедеш беркун. Ил анцбукъли лебилра инсаниятлис вайдешуни хиб – илала гъергъи бунагъ адамлизи абацъиб ва илала ца бутъали бетаур, ва лебилра адамтира иличибли бунагъкартили бетаур.

– Марлира, лебилра адамти бунагъкартили бетауру? – васвасухъун гъяхъIмад. – Наб иличил къабуликес къиянни саби. Секъайда лебилра бунагъкарти бетаэс биругтив?

– Адам баягъи сунени беркунси цедешличи мещусили ветаур, – иб Хъядидли. – Ил вайлара гъяхъIлара гъяжайбси бархбяхъли ветаур. Баягъи ца

адамли ца гъачам пергер баркъуди барес вирап, амма илис гөргүи се-биалра къянала ва убяхыси секдал барес, сунела гъамси виргъяиргес ва уведес вирап. Адам виэс вирап дигичевсилли ва къайгъичевсилли, амма, цабутаван, ухынавад къасдешлира, гъимилира, цархылти бунагъкар къиликъунанира вицлибисили.

Хуни бархъли пикрибарили къайды, Гъяхынад, ил масъала лебилра адамтачи чебетиуси саби. Лерилра динанас ил арзесра дигули саби. Лерилра пачалихъунани бунагъла асар камбирахъути законти дуракайули сари. Амма бегълара кахси – ил адам бунагъкар ахъен, бунагъуни дирни багъандан, иличи ургъебли, – илини бунагъуни дирули сай, бунагъкар виъни багъандан. Гъарил адамлизиб бунагъ ва вайдеш дуракайуси фабрика лебсиван. Илкъайды ахъену, гъаты? – хъарбаиб Хъядидли, чекайзурли Гъяхынадлихи хъерикъули.

– Бархъли бурасли, хуни гибси адамла сурат хъякъикъатличи балбикили

саби, – иб ГъяхІмадли, – амма шайтІай илаб се бирули?

– Бунагъличибли, шайтІай ца декларси адамла гъямрула ва лебилра адамтала къамла чебкад ари буциб, – жаваб чарбатур Хъядидли. – Муртрил Адамра Хъявара гырбарибси илини ишбархира адамти макруличил дигичебибули саби, нуша бунагъуназир хлердибули калахъес багъандан. Бунагъличибли шайтІай нушала гъямрула ари бурцули саби, сенкүн баягъи бунагъли сарра нуша Къудратла вегІличирад гъаражъдирути. Бунагъличибли саби ишбархы дунъя ишгъуна кахси агилизиси.

Аллагъли akлахъубси пергерси сай, амма дургъбачирли, зулмуличирли ва дукъдуунти бархбасуначирли адамли дунъяличи дахъал вайдешуни хиб.

– Хед бурес дигулрив, Къудратла вегІли нуша akлахъубти ишбархы лертигъунти ахленра – Адамла бунагъла асарли детаахъуртира или?

- Гъайгъайра! – тәмадарыб Хъядли.
- Бунагъ адамлизи абацЫб Адамли-чибли, белкЫи къайды:

Бунагъ дунъяличи бакЫб ца адамличибли, бунагъличил – бебкЫара, ва илкъайдали, лебилра бубкүтили бетаур, сенкүн лебилра бунагълизибикиб. (2)

Бунагъличибли бетаурси беглара халаси вайдеш бебкЫа сабри, къаркъа ва илкъайдали рухласи.

– Къаркъа ва рухласи бебкЫа? – хъарбаиб Гъяхидли ва Хъядли тамашаличил хъеризур. – Се сабив рухласи бебкЫа?

– Къудратла вегли адамлизи буриб, эгер илини цедеш беркалли, «бебкЫали убкЫар» или, – иб Хъядли. – Къудратла вег мурталра вархъси ва Сунела Девлис марси виъни багъандан, инсаният бебкЫаличи хъарбикиб. Ил бархиличи-вад гъарилра яра жявли, яра къанни бебкЫаличи вяxлагес хъяжатси сай. Амма иличи че, бунагълизиикибхели, адам рухлашалра вебкиб.

— Ил секъяйда? — хъарбаиб
Гъяхъмадли.

— Бунагъли хибси вайдешличивли,
адам алжанализивад дугъаиб. — Ил
дугъаибсири Къудратла вегъличил сай
умути ва хъекъти бархбасуачил хъери-
руси мерличивад, ва илис алжанала ду-
рав хъериэс чебуркъиб. Сунела бунагъ
багъандан, Мицъирси ва Дурхъаси Къуд-
ратла вегълизивад декларварибхъели,
Адам рухълашал вебклиб. Илкъяйда, ба-
ягъи бунагъли ва вайли сай адам Къуд-
ратла вегълизивад декларируси. Бунагъ
багъандан сай адам Къудратла вегъли-
чил гъамдешла бархбасличил хъерхъей-
руси. Къудратла вегъ умули ва дурхъали
вильни багъандан, бунагъличил Илала
сегъуналра бархбас биэс хъебира, ва
баягъи илбагъандан сай нушаб Уцахъан
хъяжатси, Суненира нуша бунагъли хиб-
ти лерилра асартазирад дерцахъеси⁴.
Гъяхъмад, хъукъун вирхулри, хъела ле-
рилра бунагъуни делкъниличи?

⁴ Цараван буралли, жагъаннаблизирад дер-
цахъеси.

Цакъадар паргъатагарсиличи мешуси,
Гъяхъмадли иб:

– Нуни балулра, илди, гъар адамличи
дархдашути, кел малаикли лукъули
дильни.

– Къудратла вегъли нушачила гъар
секъал далуси сай, – даймиуб Хъядид, –
гъарил нушала гъяхъси ва вайси бар-
къуди, гъарил дев ва пикри, гъарил
нушла къас ва ният. Илди лерилра
Къудратла вегъличир делкъунти сари.
Хууни балулрив, Судла Бархъи хъела ум-
цантала вакъ чидил шайчи булкъанал?

– Юх, чъянкъли Къудратла вегъли бала,
– Гъяшли иб Гъяхъмадли.

– Къудратла вегълис хъю дигахъулри,
Гъяхъмад. Хъуммартид, Къудратла вегъла
Къурбанси Мукъара, Марьямла урши
Писани нушала бунагъуни духибси
виъниличила. Гъар секъайс чевкерхни
лебси саби, – ряхъятли буриб Хъядидли.

Гъигъла манзиллис пикриухъи,
Гъяхъмадли хъарбаиб:

– Эгер МасихI илцадра мягIничевси виалли, сен Адамли ва ХIявани иличила хIебакыбсири?

– Xу вирхараду, эгер нуни бурасли, илдани МасихIличила бакыб или? – хIарбаиб ХIямидли.

– Юх, ил бекIил биэс хIебирар! – тIамадариб ГIяхIмадли.

– Къудратла вегIлис адам дигахъули сай ва иличил вархмагикles дигули сай.

– ХIера, илбагъандан сайри Ил бехIбихъудличивадал МасихIличила гъайикlyси. Адамличил ва ХIявачил кахси анцIбукъ кабикибхIели, илдас гъай бедибсири Азадбалтахъанничила, суненира, ца пергер бархIи вакIили, адамлишибси шайтIа ари убяхIбуршуси. Адамли ва ХIявали бакыбсири, къудратла вегIли шайтIайзи бурибси:

Нуни хIела ва хIунул адамла урга, хIела наслула ва илала Наслула урга душмандеш кадирхъис. Илини ху бекIлизи бирхъури, ху биалли, Илала къячIаличи къацIбашуд. (3)

АрагІебли Дурхъаси БелкІлизиб дурхІни дудеш хІясибли саби буйгІути – Ибрагъимла урши, Якъубла урши ва цархІилтира илкъайдали, амма иш яргализир гъай «хъунул адамла наслуличи-ла» сари. Ца бархІи Пулан лявкъян, сунелара дудеш агарси, адам, сайра чянкІли хъунул адамла уршили виубси. Ил Уршили адамличибси илбисла ари убкайсу, цазаманализиб чичла күкли-чилси шайтлай Ил кавшес къасбиру, «къячЧаличи» къацІбашули.

Ил, Маръямла урши Гисачил каби-кибсила дурусси сурат саби, инсаниятла бунагъуни дерцахъес багъандан, Сунени Сай курбанварибхІели бетаурси.

– Гъяжайбдеш, – иб ГъяхІмадли. – Ван-заличибити цаибти адамти булан Къудратла вегІли МасихІличила руркъули сай! Илини гъачам гъатлира кабил-захъули саби, МасихІ Дурхъаси БелкІла бекІси тема виъни. Ишав пикрикавхъес мер леб!

Ибрагъимла урши

— Наб тамашабилзули саби, хы Инжилличила секъяйда пикриикүлри? — хъарбаиб Хъядидли, юлдашуни яргаличил гъунибаибхъели.

— Ил гъарли-марли пергерси Жуз саби, — уркыгъаргли буриб Гъяхмадли. — Иличи мешуси гъачамалра хлебелчунра. Илар чедетаахъили ва иштхадухъесли Масихла черяхти гъяламатуни делкли сари, Илала Дубуртачибси вягъза хлекъли пергерла саби. Илала белчудидиннизиб илцадра халаси Гъячихъдеш ва мурхъдеш леб. Душманти дигахъес ва гъелабадкабикибтас булгахъес руркъули, Масихли урла тяхъяр-къяйда «бекличирад къяшмачи» урчердариб.

Балгаличила Илала белчуди нуни гъалар дақыибтазибад хлекъли деклар-булхъули саби. Марбирулра, ил жузли набчи дебали халаси асар бариб,amma илхъелира жавабти касибициад, гъатира дахъал суалти акыб.

— Тамашали саби, — пишхъили, иб Хъядли. — Хебиалли, хела ца бил суалличирад дехкадирхъеле.

— Хед дигули виадли, — иб Гъядли. — Ва, хепе: сен Инжил бегІтала бейгІличибад бехбихъибсив — Ибрагимличибад, Даудличи ва гур МасихІличи бикайчи?

Ца гъигъла манзиллис пикриухъи, Хъядли жаваб чарбатур:

— Гъанбиркуру, гъалар нуша Дурхъаси Белкі — ил цаси абзурдеш саби дикүли, ва илизиб, араглебли жузлизибад аркүси ца тема леб дикүли?

— Ге, гъанбиркур, — иб Гъядли.

— Гъанбиркуру ил се тема сабрил?

— МасихІ, — иб Гъядли.

— Хела суайс жаваб ил темаличил бархбасунси саби, — иб Хъядли. — Гъалахили дурибти хъясибли, МасихІ Ибрагимла ва Даудла наслулизивадси виэс ГъягІниси сай.

Гъядад бурибила чевкад цакъадар пикриухъун ва гур иб:

– Ца хIерагу? Илди гъалахили дурибти хIуни гъячихъхIедириду?

ХIядидли, цакъадар багълабарили, глур иб:

– Сенрил, 4000-цад дус гъалав Къудратла вегI, сунес гъанна Къудратла вегIла гъалмагъ биклуси, Ибрагымличи дугъайзур. Къудратла вегIли Ибрагымлис (итхIели илис Ибрам биклутери), лебилра инсаниятлис халаси мягIна лебси, чеасла чесиб. Мусала Тавратлизиб бучIулра:

Даймсили Ибрамлизи иб: «ХIела улка бати, хIела гъамти ва хIела дудешла юрт бати, ва Нуни хIези чебаахъибси ванзаличи арукъен. Нуни хIезибад чебяхIси халкъ алкIахъас ва хIу баркатлаиури; Нуни хIела у чебяхIбирис, ва хIу баракатли ветаруд. ХIу баркатлавиути Нуни баркатлабирис, хIечи лягIнатбуршутачи – лягIнатбурши; ва хIечибли, дунъяла лебилра халкъанани баркатлабарни кайсу». (1)

Къудратла вегІли, дахъал дусмазив хъайчивкъира, дурхІни агарси, адам жи-вариб. Илини Ибрагымлис ванза бедес чесиб. Илини иличибад чебяхІти халкъ ak laxъес чесиб ва, илала у чебяхІсили ва машгъурсили бирар или, буриб. Илди лерилра чеаслуми Къудратла вегІли ду-русли тамандариб, амма илдазибад бегІлара тамашала бегІлара глергъиси сабри, баягъи, Ибрагымличибли Къуд-ратла вегІ Халикъи дунъяла лебилра халкъани баркатлабирниличила. Илди гъайлизиб, сайра Ибрагымла уршили визс гъягІниси ва Иличибли Къудратла вегІли лебилра дунъя баркатлабируси, МасихІличила чеаслала хъулчи леб.

— Хуни сен багъес вируда, ил МасихІличила сабрил яра цархІилличила сабрил? — хъарбаиб ГъяхІмадли.

— Ил гъячихъириули саби, Таврат буччухели, — жаваб чарбатур Хъядидли.

— Белгиси заманаля глергъи Ибрагымла кел урши даклубиуб: ца — сунела хунул Саразивад, сунесра Исакъ бикъуси, ва цархІил — Сарала къуллукъчи Гъажарли-

зивад; илис ИсмягІил ибси у бедиб. Къудратла вегІли ИсмягІилра баркатлаварили хъалли, Ибрагъимлизи, МасихІла чебкадси чеасла Исакъличибли бетурхни, Исакъ акIес гъалабал Гячихъли буриб:

Къудратла вегІли иб: «Хела хъунул Сарани хIед урши виркъу, ва хIуни илис Исакъ («ил дукалкIули сай») ибси у бедлугад. Нуни иличил Дила дурхъаси вягІда билгъас, иличибад алкIути наслубас даимси ВягІда къайдали. ИсмягІилличила адли, Нуни хIела бакыира: Нуни ил чараагарли баркатлаирис, Нуни ил верхъибили ветараҳъас, ва иличибад чебяхIти халкъ алкIахъас. Амма Дила дурхъаси вягІда Нуни, лябкъуси дуслизив баягъи иш замана Сарани хIед виркъуси, Исакъличил билгъас». (2)

— Пе, Къудратла вегІли баркатлава-рибси, ИсмягІил гярабунала бекIду-дешли ветаур, — иб ГяхIамдли. — Амма нушани, бусурмантани, балулра, Къуд-

ратла вегли Исакъла наслубазибад бахъал Сунела расулти ва идбагуни бархъниличила.

Хъямид даимиуб:

— Исакъла кел урши лебри, Есав ва Якъуб.

Къудратла вегли гъячихъли багъахъур, чеасибси Масихъл Якъубла наслулизивад вирниличила, иличила Сунени муэрлизиб Якъублизи буриб:

«Ну — Даймси, хела дудеш Ибрагъимла ва Исакъла Аллагъ; гъанна ху сунечи кайхъунси ванза, Нуни хед ва хела наслубас лугас. Хела наслуби дахъал дирап, ванзала хясаван, ва ху тъинтъируд магъриблизи ва машрикълизи, берхли гелабиркна ва гъаббикъна. Ванзаличиби лебилра халкъанани хечибли ва хела наслубиличибли баракатлабиъни кайсу». (3)

— Тамаша саби, амма Къудратла вегли Якъубличи дугъайзурхели, Илини Ибрагъимлис бедибси чеасла тикрарабириули сай, — иб Гъяхимадли.

— Анцібукъ биалли, бурули, наслули-
чибад наслуличи биуси, ил чеасла ца
бильнилизиб саби, — жаваб чарбатур
Хъядидли. — Амма хъунира чебиуливан,
Гъяхъмад, Якъубла наслулизивадсили-
чибли сабри Къудратла вегъли ванзала
лебилра халкъани баркатлабарес пикри-
барибси.

— Ге, нура шакикъулра, Масихъ гъурра
Дурхъаси Белкъла бекъси темали ветар-
ниличи, — пишахъиб Гъяхъмад.

— Дурусли, — гъеббуциб Хъядидли. —
Хъера, Израилла дурхънала ургар дахъал
жинсани лерри. Суал биалли илизиб са-
би, Масихъ чидил жинслизивад вираарал
Къудратла вегъли багъахъуру? Къудратла
вегъли Дауд Пача чеввикиб ва илис
чеасла бедиб. Дахъал гъалахи ду-
рибтазиб Къудратла вегъли Масихъ
Даудла жинслизивад вирниличила
багъахъурсири. Даудлис гъергъи къидарш
дус дикихъели хъериуси Гъисайя ид-
багли Есейла жинс чеббяхъибси галга-
личил мешубурцусири. Есей бикъусири
Даудла дудешлис. Ил жинслизивад,

виклусири Глисайя, дураулхъан Ит, Сунечирра Къудратла вегла Рухл паргъатдируси. Илини иш дунъяли гъязаббуркlyутас бархъли диван бирни лебху, Илини, алжаналичи мешуси Пачахъдеш алклахъа, ил Пачахъдешлизиб лебтанилра Къудратла вегла вала. Глисайяли луклули сай:

Есейла хъячиличибад Хъи гъаббиклур, илала хъячмазибад Чухъяра ахъбирап. Иличиб Къудратла вегла Рухл паргъатдира... Бархъдеш хъясибли, Илини мискинтаас диван биру, ванзала мискинтаала баркъудлуми дархъли ирзу... Илбархли Есейла Хъячи халкъанас гъяламатли бетарап, ва Ил паргъатдируси мер чебяхъбирап.

(4)

– Гъари, хъердикlexle, нуни бархъли аргъилрал, – иб Гъяхъмадли. – Хлебиали, Къудратла вегли Масихл Ибрагимла, Исакъла, Якъубла ва Даудла наслувирни гъаргбариб.

– Тяп илкъяйда! – иб Хъядидли, ватухъи пиширхъули. – Нушани, Инжил

бучIухIели, чебиулра МасихI гъалахили дурибти хIясибли акIни. Илбагъандан саби, МасихI Ибрагымла ва Даудла наслула виъни чебиахъуси, бегIтала бейгIличибадли Инжил бехIбирхъусира.

– Ил ца гъатIи далил саби, Дурхъаси белкIла бекIси тема Марьямла урши ГIи-са виънила, – илала пикри гIеббуциб ГляхIмадли.

– Амма хIуни балулри, ХIямид, дила гIурра дахъал суалти акIубли дIьни. Лябкъуси гъунибаъниличи хIерли вирус.

Къудратла вегI цаси сай

– ХIуни се чебиулри? – хъарбаиб ГляхIмадли, хIябал тIул ахъдуцили.

– Ца някъла хIябал тIул чедиулра, – пишашяхъиб ХIямид, сенкIун ГляхIмад селичила гъайикIуил балулри.

– ХIямид, – даймиуб ГляхIмад, – хIу Къудратла вегI ца сай или викIулрив, яра илди хIябал сабив?

– Дила динна хъякъикъат хуни тамай хергъули ургуд, – буриб Хъядидли. – Ну вирхулра цаси Аклахъубсиличи, Суненира мусни-зубри дарибси, – Къуватла вегъличи, лерилра Далусиличи, гъар чинавалра Левсиличи.

Хуни балури, диля вирхни Дурхъаси Белкъла хъулчилишиби бъни, илини биалли, бурули саби Къудратла вегъ ца виъниличила; ил хъекъдеш Дурхъаси Белкъла Гъяхъцад мераначиб белкъли саби.

– Амма Къудратла вегъ цагъакъли хъябкасили ва цасили визс хъейрар, сенкъун $1+1+1=3$ саби, 1 ахленну, – сунела пикри даимбариб Гъяхъмадли, сагали хъбал тул ахъдуцили.

– Чум Гъяхъмад сайрив хъю, царив яра келрив? – хъарбаиб Хъядидли.

– Гъайгъайра ца, – иб Гъяхъмадли.

– Амма Къудратла вегъли хъю аклиахъублири къаркъайчил ва рухъличил, – иб Хъядидли. – Хела къаркъала Гъяхъмад сабив?

— Гъайгъай, — жаваб чарбатур Гъяхъмадли.

— Хъела рухъ — илра Гъяхъмад саю? — хъарбаиб Хъядидли.

— Ге, сай, — васвасъалаличил иб Гъяхъмадли, Хъядидли гъай чина аркулил иргъули.

Хъядид даймиуб:

— Сен гъаты Къудратла вегъ хъябкасли виэс хлейрусиив, эгер нуша къиркъатили aklaхъубхъели?

Гъяхъмадла жавабличи лехълехъили, Хъядидли хъарбаиб:

— Халбирексле, Къудратла вегъ — ил аргъес къиянси цадеш сай, хъябал бяхъличил вагъарулхъуси Пулан сай. Чум дираха 1х1х1?

— Ца, — гъяшли иб Гъяхъмадли. — Амма Марьямла урши Гиса — илкъун чъянкъли адам сай, Къудратла вегъла урши ахъенну, — Гъяхъмад чекайзурли Хъядидличи хлеризур. — Марли, хъю вирхултив Масихъ Къудратла вегъла урши вильниличи?

— Хъед секъяйда гъанбиркули — ну селичи вирхулрав? — хъарбаиб Хъядидли.

— Дурусли бурес хлейрусра, — жаваб чарбатур Гляхімадли. — Амма Къудратла вегіла Марьамличилси къаркъа бархбас лебри ва иличивли илдала урши акіни-личи вирхулри или гъанбиркули саби.

— Астагъипиругллагь! — тәмадаріб Хлямидли. — Наб илкъяйда гъанбиркули ахлен ва Масихіла шаликартазивад чилра хелас илгъуна секлайчи вирхуси.

— Гляхімадли сунела тамашаиъни ді-гъяндарес хлейуб:

— Гүр селичи вирхулрив гъаты хы?

— Ну вирхулра Къудратла вегі даимси виъниличи, дунъя ақлахъайчира Ил левниличи, — иб Хлямидли. — Масихі чи саял баянбирули, Инжил Ил дунъяличи вакіниличибад бехібирхъули ахленну, Къудратла вегіли дунъя ақлахъес гъалабси даимдешличибад бехібирхъули саби. Инжиллизиб белкі саби:

Гъаланачи Дев лебри, Дев Къудратла вегіличил сабри, Дев Къудратла вегі сабри. Ил гъаланачиб Къудратла вегіличиб сабри. Лерилра лерти Или-чирли ақлахъубти сари, илди лерта-

зирад селра Ил агарли леббиэс бехібихібси ахлең. Илизир сари гәямру ва илди гәямру – инсаниятліс Шала сари. (1)

Күдратла вегіли дунъя Девличил ақлахъуб, ахлеңу гъаті?

– Ге, бархьси саби. Күдратла вегіли иб: Биаб! Ва бетаур (кун фа я кун), – жаваб чарбатур Гляхімадли.

– Илкъяйда, Күдратла вегіли Сунела Девличил дунъя ақлахъуб, – иб Хлямидли, – ва ил Дев, Күдратла вегілизибад дурабухъунси, Күдратла вегіла ца бутла сабри, ил Күдратла вегіла алқлахъуси ва бетарахъуси күдратлира бицілри. Ил Дев чинабжыл бяхібияллира, гъар чинаралра, сунела дахъал жураби лерти, жан дакіудулхъулри.

– Ге, ну къабуллира, амма сегъуна саби «Дев Күдратла вегіли сабри» ибти гъайла мяғына?

– Халбирекле, ну судличив бикърили гъайулхъулра. Ну дила гъайлизивад декіларварес хлейрар, сенкіун илдани ну

гъалаирхъулра ва илди дила ца бутъали детарули сари, - жаваб чарбатур Хъядидли. - Хура нура ихтилат-дикъхъели, гъай (дугъби) нушала бутъали детарули сари, нуша иргъахъулра нушала дугъбани. Къудратла вегъли Гъялам алкъахъухъели, Илини буруси Девра Иличил цаси сабри. Къудратла вегъ Сунела Девлизивад декларварес хъейрар. Ил - Къудратла вегъла даймси Дев, сабира Къудратла вегъличил цасили сабси ва сунезир Илала лерилра даражлуми духънадуцибси, Марьямла урши Гисазиб чебаахъибсири, белкъи къайда:

Дев адам бетаур ва нушала ургаб хъербиуб. Нушани Илала чебяхъдеш чебаира, чебяхъдеш, сунечивли Чянкъли Ил гъевуцибси, - баракатли ва хъекъдешли вищъибси Зубрала Дудешла цайли цаси Урши. (2)

Хъядид даймиуб:

- Лерилра, Къудратла вегъли Сунечила дурибти, лерилра Илала даражлуми Масихълизир дакълудухъунтири.

Къудратла вегІ дурхъаси сай. Адамтани МасихІ секъайда дурхъали саял чебаибхъели, илдани Илизиб Къудратла вегІла дурхъадеш чебиусири.

Къудратла вегІ Диги сай. МасихІла Диги чедиули, адамтани Илизир Къудратла вегІла Диги чедиутири.

Къудратла вегІ Къуватла вегІ сай. Адамтани МасихІ секъайда шинничивад вашулрил, секъайда цлакъси дягІлис буйрухъибурулрил ва тлашиулрил, къац имціабибурулрил, сукъурти чебианбирулрил ва бебкібти миціирбибурулрил чебиули, илдани Къудратла вегІла ари, цлакъ ва чевяжІдеш чедиутири.

– Гъар чинавалра сайси Къудратла вегІли, Сай ца адамлизищун ухІнауцес секъайда виубсири? – муқлурхлейкүлри ГляхІмад. – Марлира, Сай МасихІлизи ухІнауцибхъели, Глялам хлебузахъули бархъкабатурсирив?

– ГляхІмад, – иб Хлямидли, – эгер, дубагар урхъулизир диубли, нушани илизирад ца стакан шинна гляхъяхІелри, анализдарибхъели, урхъула шинра ста-

канизири шинра цагъунтили ур-
дулхъутири. Илкъайда саби МасихИли-
чилра. Даимси, Къуватчевси, Къудратла
вегъ гъар чинавалра левси сай. Цазама-
нализив Илини Сай МасихИлизив
дакъувариб, гъаргвариб, баягъи дараж-
лумачил ва баягъи къуватличил. Илхе-
лира, МасихИлизив дакъуиубли, Къуд-
ратла вегъли Сай къакъахлериб. Ил
гъалав къайда Гъар чинавалра левси
сайри.

— Амма Къудратла вегъли Сай
адамлизив дакъуварес хъейрап, — иб
ГъяхИмадли.

— Секъайда дирутира нушани Къуд-
ратла вегълис дазурби кадихъес? — хъар-
баиб Хъядли. — Секъайда нуша диру-
тира, Къуватчевсини се-биалра барес
«хъейрап» дикъес? Илиникъун се-дигара
барес вирап, бархъси ахлену гъатИ?

— Гле, гъайгъай, Илини се-дигара ви-
рап, — жаваб чарбатур ГъяхИмадли. — Ам-
ма ну вирхаэс вирули ахленра Илини
Сай адамлизив дакъуварниличи.

— Гъяхына, нуша цауркілира ил масъала нушабцун биъниличи, Къудратла вегіліс ахы, сенкілун Илини Сунес дигуси се-дигара барес вирап, — иб Хъядидли. — Хүнни се буради, эгер Къудратла вегі, ухуси къадализив даклууубли, илавад Мусачил гъайикіниличила багъадлири?

Гъяхынад цакамси пикриухъун ва пижыхъиб — илини аргъиб Къудратла вегіліс къадализив даклууухъесцадра адамлизив даклууухъес къиянни хлебиъни.

Хъядид даймиуб:

— Гъяхынад, гъари пикриухъен: чи сая Сунечила «Аллагъла Дев (Калима)» ва «Аллагъла Рухы» биклуси?

Дурхъати Рухы — Къудратла вегіличил цадехы сари.

Нушани балулра Къудратла вегіла Рухы Марьямличи кадаціниличила, ил дурхъялисраили, Масихы варкыниличила, сунези (Марьямлизи) Жабраил малаикли бурили къайды:

Дурхъати Рухы хъечи кадицур, ва дяхылганан хы Чевяхыса къудратли рургури. Илбагъандан хунни варкъибси дурхылес «Дурхъаси» ва илкъяйдали «Къудратла вегъла Урши» или бикълар. (3)

Суал биалли илизеб саби, чи сая Ит, илгъуна тяхырличил дунъяличи вакъибси?

Гъяхылмад, эгер Масихыла замунтазив хы тухтур виадлири, Ил акънила хъекъилизебси шагъатнамализи се лукъади? Илала у?

– Нуни «Марьямла урши Писа» или, белкъес асубири, – иб Гъяхылмадли.

– Нешла у гъатли? – хъарбаиб Хъядидли.

– Марьям, – тикрарбариб Гъяхылмадли.

– Гъанна дудешла у? – пишахъили, иб Хъядидли.

– Илала дудешкъун агарсири, – жаваб чарбатур Гъяхылмадли.

– Гъайгъайра, ил мерличи нушани къелъни кабатес дирехъери, сенкъун дунъялан дудеш Масихыла агарсири, –

иб Хъядидли. – Амма нушани нушази хъарбаэс дирехъери: чинавадсив Ил? Сегъуна сабив Илала акъуди, сунесра «Къудратла вегъла Калима» ва «Къудратла вегъла Рухъл» бикъуси? Чи сая Ил хъякъыкъатлизив? Ил Сай викъули сай:

...Къудратла вегъла къацI – ил Ит сай, Суненира, зубрачивад вакъили, дунъялис гъямру лугуси... Ну сайра гъямрула къацI. Набчи чи вакъаллира, ил мурталра гушли кахлевлан, Набчи чи вирхалра, ил милиглира хъейрар. (4)

Ну – мицъирси къацI сайра, зубрачивад вакъибси. Ил къацI букуси, дамъим хъерирап. Ил къацI – сабира, дунъяла гъямру багъандан бедлугуси, Дила къаркъала саби. (5)

Гъяхъимад, Ил вакъибси сай, Сунела чархла диль инсаният багъандан къурбанбарес. Гъядатла къацI букусини, сунела къаркъа гъямру гъердурцу. Зубрачивад вакъибси Къудратла вегъла къацIли укусини, рухълати, даимти гъямру кайсу. Масихъличи вирхусини ва Иличил бутъа

лебсини, духінарты гаши ва милиги ихъахъути – Къудратла вегІла милиги ихъахъути – Гҟамру кайсу. Ил нуни чекасибси саби! МасихІ – xly, ГҟяхІмад, багъанданси Къудратла вегІла къурбан сай.

– Гъачамлис ну ил секлайчи хіядурли ахІенра, – гҟяшли жаваб чарбатур ГҟяхІмадли. – Дила бекІлизир дахъал журо-журала пикруми лер. Нуни гъанна иргъулра xly Къудратла вегІличи вирхниличила дила гъанбик хіекъли балкеси бильни. Гъанна, ахирра, нуни иргъес вехІихъилра xly цаси Аллагъличи вирхулри, ва Илини Сай МасихІлизив дакІувариб. Хиуни балулри наб МасихІ лебилра уркІила юакъличил дигахъни, амма жавабти тіалабдирути дила суалтира камли кали ахІен. Гъари, Хіямид, илди гур гъунидаибхІели хіердиреxle!

Къудратла вегІ ва адам

— Ну гъаннара нушала гෝргъисигъуна ихтилатличила пикриикүлра, — иб Гъяхімадли. — Гъаланачи хуни бурири, Марьямла урши Писа адам сай или, гур биалли, — Илизив Къудратла вегІли Сай дакүвариб или.

Чи сая Ил мар-марли? Белики, хушани МасихІ, чынкіли Марьямла урши сайкъи, Къудратла вегІла Уршиварили хледииша?

— Хуни балултив, Гъяхімад, — веҳіхъиб Хъядид, — ил суайс жаваб — ишабра ва илкъяйдали агадлизибра Къудратла вегІличилти гъямрула умхъу саби. Эгер нушани адам Къудратла вегІ варили диахілери, нушани «ширк» (чи-биалра Аллагъличил цугуцни) барили дирехілери, амма Дурхъаси БелкІ бикүули саби, Къудратла вегІ адамлизив дакүухъун или, ургөвли ахІи.

Нуша лерилра къабуллира МасихІ адамван акіниличи. Гъалахили дурибити хъясибли, Ил — Ибрагымла, Даудла

наслула сай ва Марьямла урши сай.
Амма гъалахили дурутазив, сарира Ма-
сихI ақлес гъалар жявлил дагъаҳурти,
Къудратла вегI викIусири, МасихIла
кузличил нушачи Сай лявкъниличила.

– Хед бурес дигултив, Гыса МасихIла
расултанира ва Илис гъалабти идбагу-
нанира Сай Къудратла вегI МасихIлизив
гъаргирап или, бурусири или? – хъар-
баиб хIекъли тамашаиубси ГъяхIмадли.

– Дурхъаси БелкIла хъулчилибиубси
тема – МасихI сай, илбагъандан Къуд-
ратла вегIли МасихIла чебкадси хIекъ-
деш идбагунас гъаргбарниличи тамаша-
ирес ГъягIнили ахIен! – иб ХIямидли.

– БелкIла илди мерани набзи
чедаахъа, – тиладибариб ГъяхIмадли.

Цакамси пикриухъи, ГъяхIмадли иб:

– Нушала манзиллис 700 дус гъалаб,
Къудратла вегIли, Михей идбагличибли,
МасихI Вифлием бикIуси шагъарлизив
алкIниличила, ва алкIусира Сай ақлес
тъалавра левниличила бурибсири:

Амма хIу, Вифлием, Иудеяла
шагъурти ургаб биштIаси биадлира,

хІезивад Наб дураулхъан Сай, Суненира Израиллис бекідеш дируси, Сунела насабтала бейгІ жявхІейчибад, жяв замунтачибад бузахъуси. (1)

МасихI мар-марли Вифлиемлизив аклуб, Инжиллизиб белкі къайда:

Юсупра галилеялан Назарет ша-
гъарлизивад Иудеялизи аряқыун,
Даудла шагъарлизи, сунесра Вифли-
ем бикұуси, сенкіун сайра Дауд пача-
ла наслула сайхіели. Ил сияхІлизиу-
цахъес аряқыун, сунес ураркыбыси ва
дурхІя варкъес раибси Марьямличил.
Вифлиемлизиб Марьямлис дурхІя
варкъес замана баиб, ва илини сунела
цаибил урши варкыб, ил вергур ва
хІяйвантала тІенилизи кайхъиб,
сенкіун гІяхІлала хъулиб илдас мер
хІебикиб. (2)

Суал биалли гІурра илизиб саби, Ил
чи сая, сайра дунъя актес гъалавал лев-
си? Бачабархиби иудейлантачил Иеру-
салимлизив ихтилатикіхіели, Илини
Сунени буриб:

— Хүшала дудеш Ибрагым хүлкүсири, Ну левси бархы чебаэс биркниличи, ва илини чера баиб ва талихчевра виуб.

— Хүкүн шуцвали дусра виубли ахленри, — бикүтири Илизи иудеяланти, — Хуни Ибрагым чеисив? Гисани иб:

— Хекьдеш бурулра Хүшази, Ибрагым аклең гъалавалра, Ну ЛЕВРА! (3)

Нушани балулра, Ибрагым нушала манзиллис 2000 дус гъалав хөрилури кални. Хөбиалли, Сунени Масихли кабилзахъули сай, Сай аклең гъалавра левниличила, — иб Хямидли.

— Амма идбагунани чинаб белкүв Кьудратла вегли Сай Масихлизив дакуирниличила?

— Иличила Дурхъаси Белкіла дахъал мераначиб белкі саби, — иб Хямидли. — Гисай я идбагли бурусири Марьямла урши Гиса аклубси мерличив дакуулхъусиличила. Илини даймси пачхидеш алкяхъа, сунела беклибиуси

къиликъли Къудратла вегІла дунъя биубси. Даудла наслулизивад сайси, Илини ил пачхІдешлис абадла-абад бекІдеш диру. Идбагли, Илис дихъиби декІлар-декІларти умачивли, МасихІ чи саял чейахъули сай:

Ил ДурхІя нушаб акІубли сай, Урши нушаб гили сай! Илала хъуцІрумачи ихтияр чебихъили бирар, ва Илис иру: Пергер НасихІятчи, Къудратчевси Аллагъ, Абадласи Дудеш, даршудеш лугуси Талхъан. Илала ари-ихтияр имцІадикІнилис ахир агара; Илини пачхІдешдирули сай Илала пачхІдешлизир, Даудла тахличив, бархъси дивайчил ва гІябиддешличил ил гІеббурцули, гъаннара ва абадла абадлисра. (4)

Нушани балулра, Къудратла вегІли, чис-биялра лугути умани, ил адам чи саял сипатибули виъни. Хіебиалли, чи саял гъатІи Ил, сунесра бикІуті: Пергер НасихІятчи, Къудратчевси Аллагъ, абадла Дудеш, дунъяла Талхъан?

— Наб гъанбиркули саби, гъанна нуни цалабирхъулра идбагунани Ил сай аклайчира гъалабихъибси сипат, — иб Гъяхъмадли. — Амма мар-марли гъай, Сунени аклахъубси иш дунъяличи Сай Къудратла вегъ лявкъниличила сарира?

— Закарияла урши Яхъя Масихъла замана хъерирусири, — иб Хъядидли. — Ил Къудратла вегъли вархъибсири Масихъ лявкъниличи халкъ хъядурбиахъес ва адамти бунагъунаци мукурбакъали, Иличи бирхаахъес багъандан. Яхъязи сай чи саял ва Къудратла вегъли сай сен вархъибсил хъарбаибхъели, жаваблис илини Гисайя идбагла гъай киб, 40 ибил бекълизирадти, сунезибра белкъунси:

Тъама ахъбирули саби: «Бац авлахъличиб Даимсилис гъуни хъядурбаая, нушала Аллагълис чилра агарси мерличибси гъуни бархъбаая! Гъарилра барг ахъбиаб, гъарилра дубура ва муз — гъашдиаб; диркъли ахъенси ванза лугъянбиаб, ва музурбар мусни диркъдиаб. Даимси-

ла чевяхІдеш гъаргбиар, ва лебилра адамтани ил чебиу». (5)

Писайали чевяхІси пача лявкъни ва илис бацІ авлахъкад сагаси, бархъси, диркъси гъуни барес г҃ягІнили биъни сипатбирули сай. Чи сая ил пача, ГъяхІмад?

– Идбагла хІясибли, ил, сунес нуша дулгуси, Даимси сай, – пикриличил буриб ГъяхІмадли.

– ХІякъикъат якъинбирули саби, – даимиуб ХІямид, – БелкІла ил мер бучлес даимдиубхІели. Илаб белкІли саби:

Сионнис г҃яхІси хабар лебхуси, чяпар, ахъси дубурличи ацІи! Иерусалимлис г҃яхІси хабар лебхуси, чяпар, хІела тІама цІакъли ахъбара! Ахъбара, урухмакІуд; Иудеяла шагъуртази бура: «Иш хІушала Аллагъ!». ХІера, ВегІбекІ Даимси, къуватдешличил лявкъули, ва някъли илала ари бурцули. ХІера, Илала шабагъат Сунечил, ва бетиркусира Сунела гъалаб. Илини Сунела хІенкъ хІенкъуланиван г҃яйбетаили сай: мукъара някъбази

кайсули сай, михъирличиб бихули сай ва къайгъиличилиб анира дикули сай. (6)

МасихI мар-марли лебилра бирхутас хленкъулаван вакIиб. Илини Сунечила буриб:

Ну – ГъяхIси хленкъулара. ГъяхIси хленкъулани сунела маза багъандан жан дедлуга.

Гъу, ГъяхIмад, гъарли марли чи сая гъятIи, идбагла гъай хъясибли, хленкъулаван лявкъуси?

– Илала гъай Къудратла вегI Халикъличила дильни наб марбарес чевкъули саби, – жаваб чарбатур, сунечи идбагла гъайли ГъяхIцад асарбарибси, ГъяхIмадли.

Хъямид даймиуб:

– Гъанна хъуни иргъуливан, ГъяхIмад, илди лерилра гъалахили дурибити Марьямли урши Гисачирли детерхур.

МасихI акIес гъалав, Жабраил малаик, сай идбагла дудеш ветаэс ГъягIиниси Закариячи вакIиб, ва илала ГурхIели

алкүси уршила хасси вазипаличила буриб:

Акіубхіейчивад ил Дурхъати Рухіли виціли вирап. Бахъал израилланти илини Даимсиличи, чула Аллагъличи шурбалта. Ил, Ильясла рухіличил ва ціакъличил, Илис гъаввашар, дудешунала уркіби дурхіначи шурдатес, мутіигіли ахіенти – гъабидунала пасихідешличи шурбатес багъандан, Даимси лявкъниличи халкъ хіядурбирули. (8)

– Гъахімад, Инжил хіясибли, Яхія идбаг чис гъалавсири?

– Ил гъалавсири Даимсилис, илдала Аллагълис, – иб Гъахімадли.

– Яхія идбаг акіубхіели, – даймиуб Хіядмид, – сунела бара акіубси уршиличила Закарияни буриб:

Ва хіед, дурхія, Чевяхісила идбаг или, биклар, сенкіун хіу Даимсила, Ціакъанала Талхъанна гъалав вашуд, илис гъундури хіядурдарес багъандан, Илала халкълис бунагъуни хасардатниличибли берцуди багъахъес, нуша-

ла Аллагъла ахирагар укіеңиличибли, Суненира нушаб зұбрачибад Савлила Хұнтыеншала бурхъуси. (9)

Хуни иргъултив, Гәхімад, Гисайя идбагла, Жабраилла ва Закарияла гъай хұясибли, Яхъя идбаг Даимсилис гъалав вакіес Гәятінисири, Илис Гелавад лявкъуси биалли, ил – Сай Күдратла вегі сай.

– Пе, ил нуни иргъулра ва наб гъан-биркули саби, Масихі вакібхіели, илди лерилра илкъяйда детаур или, – мармарли буриб Гәхімадли.

– Илхіелира, бегілара диштіати секілайзир булан, – иб Хұядишли. – Марьамли Вифлиемлизив, Даудла шагъарлизив, Масихі варкъибхіели, авлахъличибити чумал хленкъулачи Күдратла вегіла малаик вакіб ва иб:

– Урухмакіудая. Ну вакілра, лебілра халқыліс чебяхіси разидеш лебхуси, хабарличила хұшази бурес! Ишбархі Даудла шагъарлизив хұшала Уцахъан – Масихі, Талхъан акіуб! (10)

МасихI – ил Сай Къудратла вегI виъни
Инжиллизиб сагали ва сагали якъинби-
рули саби. Илини Сунени буриб:

Ну ва Дудеш – цара. (11)

– БехIбихъудличивадал Маръямла
урши Гыса наб дебали дигахъусири ва
Илала хIурматбирусири, – иб
ГъяхIмадли. – Амма ЧянкIли гъанна ар-
гъира гъарли-марли МасихI чи саял, ва
се багъандан Ил дунъяличив акIубсил.
Ну хIед уркIи-уркIилавад баркал-
лаикIулра, ил аргъахъес багъандан
хIуни, ХIямид, замана мяштIxIебарни
багъандан.

– ГъяхIмад, – иб мар-марли ХIямидли,
– МасихIличи вирхнили, Къудратла
вегIли хIед лерилра бунагъуни хасар-
датнира, даимти гъямрура гъала-
дирхъули сай.

БебкIаличивад чедиухъунси ва
мицIириубси МасихIли, иб:

Ну – мицIириъни ва гъямру сайра.
Набчи вирхуси чи вебкIалра, ил
мицIирирап, набчи вихули, хIерируси
биялли, мурталра убкIхIебкIар. (12)

ГъяхІмад, хіед дигулрив МасихІличи вирхнилис Къудратла вегІли лугуси шабагъат касес?

— Ге, наб гъанбиркули саби, Ил гъана бусягъят дила унзализи къутІиккули сай или, — иб ГъяхІмадли, хіулбазир нургъбачил. — Секъяйда касишав нуни Къудратла вегІла шабагъат?

— Ил къиянси ахІен, — иб Хіядидли. — Улген Къудратла вегІлизи хіела дугъбачил. Илизи лерилра дура — Къудратла вегІликун иткъира нушачила лерилра далути сари. Хіу багъандан МасихІли бариси къурбайчибли лугуси чебберхни къабулбара. Улген, Сунела РухІличил Къудратла вегІ хіела гъямрулизи ацлахъес ва МасихІла шаликар, Илала мутагІялим ветаахъесси хіед хіяжатбиркуси ціакъ гахъес. Улген Гиса МасихІ багъандан. Сунела къурбайчивли, Ил хіелара Зубрала Дудешлара ургав ургакъяна ветаур.

Хіуни МасихІ илкъяйда, Къудратла вегІла шабагъатван, къабулварибхіели, хіела гъямрулизиб гъяламат кабиркур.

Инжилли буруливан, хіу чедивад алқад. МасихІличирли, хіуни Къудратла вегІличирад сагати гіамру ва Къудратла вегІличилти сагати хіу вегІти бархбасуни къабулдирид. Къудратла вегІ хіед Дудеш ветарап, хіу биалли Илис – урши, тяп МасихІ къабулварибтачилда Инжиллизиб белкіи къайды:

Амма лебтасалра, Сай къабулварибтас ва Сунечи бирхауртас, Илини Къудратла вегІла дурхіни бетаахъес ихтияр бедиб. (13)

Балга таманбарили, илдани бархли Къудратла вегІлис баркалла багъахъурхіели, Хіядидли, левгіев пишахъили, иб:

– Хашкелди, нушала хъалибарглизи! Гъанна нуша МасихІличирли Къудратла вегІла чебяхіси хъалибарглизир узби сарра.

– Хіед сен баркаллаикүсилра балули ахіенра! – иб Гіяхімадли, талихіли лямцикүли.

– Къудратла вегІлис баркаллаикіен, ва хъуммартид – ил секілал гъар

барх^Илизиб бирес, – жаваб чарбатур Х^Имидли. – Гиса Масих^Ила шаликарта-чил вархмаги^Кес къайгъибара. Гъанна х^Лу гъар-марли улгес вируд, Масих^Или сунела мутлаг^Илимти руркъули къайда:

Нушала Дудеш Зубрачивси, бур-гъаб Х^Иела у! Х^Иела Пачах^Идеш бак^Лаб, ва, зубрашибан, ванзаличибра Х^Иела ари бетерхаб! Ишбарх^Илизиб нушаб х^Ияжатси Къац^Ира биха. Нушала чеблумачивадра чевкерхи, нушала чеблалиубтацирад нуша черкадер-хурли къайда. Вайсиличи хъулмади-рахъаба, илбислизирад дерцахъаба!

ЧЕБАТ

Дурхъаси БелкІлизирадти цитатаби

Къурбанси Мукъара [Жертвенный Ягненок]

- (1) Рим. 6:23
- (2) Иохан (Иоан.) 1:29
- (3) Откр. 3:20

Къудратла вегІла къурбан [Жертва Всевышнего]

- (1) Тим. 2:5-6
- (2) Евр. 9:22
- (3) Ишаях (Исаия) 53:4-7
- (4) Забур (Псал.) 21:15-19
- (5) Марк 10:45

Бунағъ [Грех]

- (1) Начало (Быт.) 2:16-17
- (2) Рим. 5:12
- (3) Начало (Быт.) 3:15

Ибрагъимла урши [Сын Ибрахима]

- (1) Начало (Быт.) 12:1-3
- (2) Начало (Быт.) 17:19-21
- (3) Начало (Быт.) 28:13-14
- (4) Ишаях (Исаия) 11:1-2,4,10

Къудратла вегI ца сай [Всевышний един]

- (1) Иохан (Иоан.) 1:1-4
- (2) Иохан (Иоан.) 1:14
- (3) Лука 1:35
- (4) Иохан (Иоан.) 6:33,35
- (5) Иохан (Иоан.) 6:51

Къудратла вегI ва адам [Всевышний и человек]

- (1) Мих. 5:2
- (2) Лука 2:4-7
- (3) Иохан (Иоан.) 8:56-58
- (4) Ишаях (Исаия) 9:6-7
- (5) Ишаях (Исаия) 40:3-5
- (6) Ишаях (Исаия) 40:9-11
- (7) Иохан (Иоан.) 10:11
- (8) Лука 1:15-17
- (9) Лука 1:76-78
- (10) Лука 2:10-11
- (11) Иохан (Иоан.) 10:30
- (12) Иохан (Иоан.) 11:25,26
- (13) Иохан (Иоан.) 1:12
- (14) Мат. 6:9-13